

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060102

DOM
2023-10-25
Stockholm

Mål nr
P 7105-22

Sid 1 (18)

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Nacka tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2022-05-17 i mål nr P 471-22,
se bilaga A

PARTER

Klagande

1. F.B.
2. Djurgården-Lilla Värtans Miljöskyddsförening, 802011-1897
3. Förbundet för Ekoparken, 802017-3533
4. M.H.
5. Kungliga Djurgårdens förvaltning, 802000-6808
6. T.P.
7. J.R.
8. E.S.

Dok.Id 1973263

Postadress Box 2290 103 17 Stockholm	Besöksadress Birger Jarls Torg 16	Telefon 08-561 670 00 08-561 675 50 E-post: svea.hovratt@dom.se www.svea.se	Telefax	Expeditionstid måndag – fredag 09:00–16:30
---	---	---	----------------	---

9. J.W.

Motpart

1. Stockholms stad
105 35 Stockholm

2. M.J.

Ombud: J.L.

SAKEN

Detaljplan för fastigheten X i stadsdelen Ladugårdsgärdet i Stockholms kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

1. Mark- och miljööverdomstolen avslår M.Js yrkande om att F.Bs överklagande ska avvisas.

2. Mark- och miljööverdomstolen avslår Djurgården-Lilla Värtans Miljöskyddsförenings yrkande om inhämtande av förhandsavgörande från EU-domstolen.

3. Med ändring av mark- och miljödomstolens dom upphäver Mark- och miljööverdomstolen Stadsbyggnadsnämnden i Stockholms kommuns beslut den 9 december 2021, § 39, dnr 2018-03562-54, att anta detaljplan för fastigheten X i stadsdelen Ladugårdsgärdet i Stockholms kommun. _____

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

F.B., Djurgården-Lilla Värtans Miljöskyddsförening, Förbundet för Ekoparken, M.H., Kungliga Djurgårdens förvaltning, T.P., J.R., E.S. och J.W. har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska upphäva kommunens beslut att anta detaljplanen.

Djurgården-Lilla Värtans Miljöskyddsförening har även yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska inhämta förhandsavgörande från EU-domstolen.

Stockholms kommun har motsatt sig att mark- och miljödomstolens dom ändras.

M.J. har yrkat att Fredrik Bobergs överklagande ska avvisas och i övrigt motsatt sig att mark- och miljödomstolens dom ändras.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

F.B. har anfört i huvudsak följande. Ljusstudien är felaktigt utförd eftersom den bara avser ett våningsplan. Det anges inte heller vilken årstid den avser. Enligt planritningen som ljusstudien är baserad på finns det en vägg i hans vardagsrum som är riven sedan lång tid tillbaka, vilket framgår av de bilder som J.W. skickat in. De flesta, om inte alla, träden kommer att tas bort där det nya huset är planerat.

Djurgården-Lilla Värtans Miljöskyddsförening har anfört i huvudsak detsamma som i mark- och miljödomstolen och har tillagt bl.a. följande. Lärkträd riskerar att stympas, fällas eller rasa om utvidgningen av byggnadsdelen i väst får genomföras. Troligen kommer fladdermusbeståndet att påverkas negativt. När det gäller bl.a. den geotekniska utredningen och trädinventeringen har man bara tittat på en fristående byggnad, dvs. inte påverkan av att bygga förbindelsebyggnaden mellan den gamla och den nya byggnadsdelen. Den stadigvarande vistelseytan i den befintliga byggnaden är felaktigt beräknad för sex lägenheter och de klarar inte dagsljuskravet när den nya byggnadsdelen byggs i väster. Det saknas bygglov för murar och marksten, som

används som parkeringsplats, inom gårdsytan i söder. Översiktsplanen ger inte stöd för exploateringen inom fastigheten X. Det nya huset planeras att byggas ända ned till fastighetsgränsen i söder som även utgör gräns mot nationalstadsparken. Norr om Kampementsbadets badhus syns två byggnader som tillsammans med det nya huset kommer att ta bort blickfånget med nationalstadsparken för gående och cyklande mot väster. Boende i det nya huset kommer att kunna se in på de solbadande i Kampementsbadets sluttning. Föreningen har bifogat kartor.

Förbundet för Ekoparken har utöver vad förbundet framfört i mark- och miljödomstolen anfört i huvudsak följande.

Konsulterna i naturvårdsfrågor och dagsljusanalyser har försetts med felaktigt underlag för sina bedömningar och beräkningar. Länsstyrelsen har inte fått information om dessa brister och har godkänt detaljplanen på oriktiga grunder. De korrekta beteckningarna i gällande detaljplan är att en del är *bostadsbebyggelse* (där det befintliga huset står), en del *gård* (prickad mark som inte får bebyggas) och en del – närmast gränsen till nationalstadsparken – *allmän plats, planterad*. I den ekologiska bedömningen är underlaget felaktigt då den så kallade servicebyggnaden, vars västra yttervägg kommer att ligga en meter från ett lärkträd, inte ingår i förutsättningarna. Det kommer inte gå att bygga denna del av huset utan att ta ned trädet eller skada dess rötter så att det dör. Även den geotekniska utredningen är gjord på felaktigt underlag, då servicebyggnaden inte ingår och schaktning/pålning för den byggnaden inte är markerat i underlaget. Det underlag som finns för att bedöma dagsljus i bostadshusens lägenheter är också bristfälligt.

Nämnden är inte rätt instans för antagande. Detaljplanen är av principiell beskaffenhet. Enligt detaljplanen läggs ett nytt hus dikt an gränsen till nationalstadsparken i ett naturområde i parken. Om man kan placera ett nytt hus på denna plats så kan man göra det längs hela gränsen till nationalstadsparken. Det skulle kunna innebära att nationalstadsparken på sikt blir helt avskuren från omgivande naturmarker. Kulturlandskapet som omger parken kommer att starkt förändras. Ingreppet i detta naturområde – visserligen i huvudsak utanför parken – påverkar redan i sig spridningen av växter och djur negativt.

Förbundet har låtit en arboristfirma göra en bedömning av detaljplanens påverkan på träden i nationalstadsparken. Utlåtandet visar att ett stort lärkträd kommer att skadas på ett sätt som kommer att leda till att trädet dör. Enligt karta över ekologiskt särskilt betydelsefulla områden (ESBO) framgår att det biologiska kärnområdet går ända fram till husväggen på det befintliga huset på X. Inom ett sådant område ska stor försiktighet iakttas beträffande ny bebyggelse. Om någonting ändå ska byggas i området ska en naturinventering göras, vilket inte har gjorts.

M.H. har anfört i huvudsak följande. Dagsljusutredningen är inte korrekt utförd. Flera väggar som utredningen bygger på finns inte i verkligheten, varför det blir fel ingångsvärden i simuleringen. De boende borde inte behöva räkna med att ett nytt bostadshus skulle kunna uppföras på platsen och placeras så nära befintligt hus. Gärdets bebyggelse är av helt annan karaktär än den i de mer centrala delarna av Stockholm och utmärks av mycket stora avstånd mellan husen och med stora grönområden.

Kungliga Djurgårdens förvaltning har anfört i huvudsak detsamma som i mark- och miljödomstolen och har tillagt bl.a. följande. Avståndet om endast någon meter från den nya byggnaden till nationalstadsparken kan inte anses vara det respektavstånd som parken kräver. Det kan, om detaljplanen fastställs, bli ett prejudikat avseende framtida nybyggnation i parkens omedelbara närhet. Ekologiska värden bör beskrivas och hanteras på en övergripande nivå. Stadens bostadsförsörjning är angelägen, men utgör just ett sådant exploateringsintresse som nationalstadsparkens skydd avser att balansera.

T.P. har anfört i huvudsak detsamma som i mark- och miljödomstolen och har tillagt bl.a. följande. Underlaget för dagsljusutredningen är felaktigt. Konsulterna som har gjort den geologiska utredningen, den ekologiska bedömningen och trädutlåtandet har försetts med ofullständigt material och de har fått utreda ett annat förslag än det som sedan lagts fram. Uppdraget var att utreda ett fristående hus. I planförslaget kopplas husen samman med en servicebyggnad i souterräng dikt an känslig naturmiljö i nationalstadsparken. Deras förrådsyta minskar efter planens

genomförande, vilket påverkar deras liv och förmågan att vara förberedda inför en kris. Länsstyrelsen hade inte kännedom om att utredningarna gällande riksintresset nationalstadsparken utförts på ett underlag som inte motsvarar planförslaget. Ett nytt gårdshus föreslås på mark som enligt gällande detaljplan är prickmark, dvs. mark som inte får bebyggas, och allmän plats, planterad. Den befintliga bebyggelsen har placerats med respekt för parken och så att det blir en mjuk övergång mellan det privata och det allmänna. Denna princip frångås helt i förslaget till ny detaljplan. Parkeringsmöjligheter tas bort. Han väntade sig inte förtätning på detta sätt och på denna plats mot ett riksintresse. Trädutlåandet har kompletterats i efterhand med information som inte fanns förrän drygt två veckor efter att utlåandet författades. Den nya dagsljusstudien diariefördes den 15 februari 2023 men byttes senare ut. Skillnaden mellan de två versionerna är att planlösningarna på plan 4 har bytts ut på så sätt att trappan till etagevåningarna har återinförts och några streck lagts till som ska ge uppfattningen att hänsyn har tagits till garderober i beräkningarna. T.P. har hänvisat till e-postmeddelanden och ett utlåtande avseende besiktning av ett lärkträd.

J.R. har anfört i huvudsak detsamma som i mark- och miljödomstolen och har tillagt bl.a. att nationalstadsparken skadas på grund av bebyggelse 0,5 meter från dess gräns.

E.S. har hänvisat till vad hon framfört tidigare och har anfört i huvudsak följande. Fastigheten är gulmarkerad av Stadsmuseet och omfattas av bestämmelser i plan- och bygglagen (2010:900), PBL, om hänsyn, anpassat underhåll och varsamhet. Hennes lägenhet ligger på första våningen och har således ett särskilt kritiskt läge vad gäller ljusinsläpp. Lägenheten är generellt mörk och har begränsad direkt solljus-instrålning och dagsljus. Ljus från t.ex. ostfasad kan inte tillgodoräknas rum vid västfasad vid beräkning av dagsljusfaktorn. Dagsljusutredningen med tilläggsanalys kan inte påvisa att erforderliga dagsljusnivåer kommer att uppnås. Det underlag som ligger till grund för beräkningar och slutsatser innehåller fortfarande tveksamheter. Boende i aktuell fastighet hade inte kunnat räkna med en sådan total förtätning som det höga planerade huset så pass nära bostadshuset som nio meter. Hon har hänvisat till en egen dagsljussimulering.

J.W. har anfört i huvudsak detsamma som i mark- och miljödomstolen och har tillagt bl.a. följande. Servicebyggnaden förekommer inte i de naturorienterade utredningar som ligger till grund för beslutet. Detta har inte länsstyrelsen upptäckt vid sin tillsyn av ärendet. Planbeskrivningens bilder innehåller manipulationer, bl.a. då en flygvy inte överensstämmer med plankartan. Länkbyggnaden saknas i planbeskrivningens illustrationer och i övrigt underlag. Detaljplanen strider mot tydlighetskravet i PBL. Den uppdaterade versionen av dagsljusutredningen innehåller fel ritningsunderlag. Den har inte heller granskats av länsstyrelsen. Det saknas en inventering av häckande fåglar och fladdermöss. Parkeringsplatserna utomhus saknar lov och dess hårdgjorda yta är inte reglerad juridiskt. Enligt översiktsplanen kan kompletteringar prövas inom ramen för befintlig markanvändning. Befintlig markanvändning enligt gällande detaljplan är kvartersmark som inte får bebyggas. Hon har bifogat fotografier och kartor.

Kommunen har hänvisat till vad som anförts under planarbetet och har framfört i huvudsak följande.

Planförslaget överensstämmer med gällande översiktsplan. Det finns ett stort tryck på kommunen när det gäller bostadsbyggande. Bostäderna som möjliggörs genom planförslaget utgör ett viktigt tillskott i ett attraktivt och kollektivtrafiknära läge. Planområdet omfattar endast en privatägd fastighet som i dagsläget är planlagd som kvartersmark för bostadsändamål och gård. Det är inte korrekt att området delvis är planlagt för allmän plats. Detaljplanen har stöd i översiktsplanen. Det är fråga om en komplettering till befintlig bebyggelse i begränsad skala och den byggnation som detaljplanen tillåter får i huvudsak betydelse för de som bor i närområdet. Frågan om bebyggelse intill nationalstadsparken har prövats i flera fall tidigare. Därtill blir påverkan på nationalstadsparken nästintill obefintlig. Planförslaget kan inte anses vara av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt, och stadsbyggnadsnämnden har därmed varit behörig att anta detaljplanen.

Eftersom tvättstugan kommer att ligga i souterrängläge med växtbeklätt tak som i norr ansluter mot tomtens naturligt bevuxna del syns den inte på kartan/flygfotot. Det är

således tvättstugans utformning som gör att den inte syns, inte det förhållandet att den inte skulle ha tagits med i den ekologiska bedömningen. I den ekologiska bedömningen hänvisas till trädutlåtandet. I utlåtandet finns en inmätning av träden och en tydlig illustration av befintlig byggrätt och föreslaget nytt bostadshus, inklusive underbyggnadsrätten med tvättstuga. För tvättstugan är det fråga om en underbyggnadsrätt och någon husvägg kommer inte att uppföras intill trädet som i den ekologiska bedömningen är benämnt 14-Lärk. Sponten är tänkt att följa parkhuset, som är tillbaka-draget från fastighetsgränsen med 1,5 meter. Trapphusen sticker emellertid ut från huvudvolymen så att sponten ligger 0,6 meter från fastighetsgränsen. Trapphusens och underbyggnadsrättens placering har studerats under planarbetet och är placerade med avsikt att ta hänsyn till träd inom parken. Inga träd kommer behöva tas ner. Däremot kan rötter och en del av kronan på två träd – en tysklönn och en skogslönn – som står inom nationalstadsparken komma att behöva rot- och kronbeskäras i mindre utsträckning.

Nybyggnaden utgörs av en smal lamell i fyra våningar. Huset ligger delvis i souterrängläge och döljs något mot sportfältet av den stigande terrängen och av befintligt trädbestånd. De lönnar som behöver avverkas inom fastigheten X på den plats där parkhuset ska uppföras kommer inte att innebära någon stor förändring i trädridån mot sportfältet. Den nya bebyggelsen kommer, liksom förhållandet är för bostadshuset idag, att döljas av trädridån mot parken. Påverkan på synintrycken från nationalstadsparken kommer således att bli ytterst begränsad. Enligt utlåtandet angående träd- och rotmiljö bedöms påverkan bli nästintill obefintlig på de två träd inom nationalstadsparken som potentiellt har rötter och kronor som kan komma att påverkas av byggnation. Planerad byggnation bedöms inte innebära någon påtaglig skada på nationalstadsparken.

Det stämmer att de planlösningar som den ursprungliga dagsljusutredningen utgick från inte överensstämmer med faktiska förhållanden. En uppdaterad dagsljusutredning har därför tagits fram, där de faktiska planlösningarna legat till grund för beräkningarna. Därutöver har kompletterande beräkningar utförts så att dagsljuset nu är beräknat för samtliga plan. Den uppdaterade dagsljusutredningen visar att det kommer att finnas god tillgång till direkt dagsljus i den befintliga byggnaden på fastigheten

X även efter uppförandet av den nya byggnaden. Minskningen av dagsljus i det befintliga huset bedöms inte medföra en olägenhet för människors hälsa. Av den solstudie som tagits fram framgår att delar av den befintliga byggnadens västfasad kommer att till olika delar skuggas av den nya byggnaden under eftermiddag och kväll. Dock kommer endast en viss andel av bostadsrummen att påverkas av den nya bebyggelsen. Trots förändringar i form av viss ökad skuggning och minskat ljusinsläpp bedöms att olägenheterna för de klagande inte blir större än vad som är vanligt i en tätbebyggd och centralt belägen stadsmiljö som den aktuella. Närområdet uppvisar en heterogen bebyggelsestruktur. Den tillkommande volymen innebär en utvidgning av kvartersstrukturen med en bibehållen kontinuitet. Tillräcklig hänsyn har tagits till den omgivande stadsbildens karaktär.

M.J. har anfört i huvudsak följande.

Bedömningen angående ljusstudien har inga självständiga rättsverkningar, vilket inte heller har påståtts av F.B.. Han har inte heller begärt någon ändring av domen och den kan därmed inte anses ha gått honom emot. F.B.s överklagande ska därför avvisas.

Fastigheten X, tillika planområdet, är planlagd som kvartersmark enligt gällande stadsplan och planförslaget utgör därmed en sådan komplettering av befintlig markanvändning genom förtätning som stämmer överens med översiktsplanen.

Planområdet är bebyggt med ett flerbostadshus och används uteslutande för privata ändamål i form av boende och verksamheter. Platsen för den tillkommande bebyggelsen utgörs huvudsakligen av en bostadsgård med bl.a. en hårdgjord yta och stödmurar, dvs. privata områden. Planen är inte av principiell beskaffenhet.

Planförslaget berör inte en känslig miljö. Kretsen som berörs av förslaget är därmed i princip avgränsad till hyresgäster och boende inom planområdet.

Stadsbyggnadsnämnden har varit behörig att anta detaljplanen.

Det underlag som tagits fram under planarbetet har varit tillräckligt för kommunens och länsstyrelsens ställningstagande och det saknas anledning att ifrågasätta det.

Byggrätten för servicebyggnaden framgår av trädulåtandet. I utlåtet redovisas lärkrädet strax väster om servicebyggnaden med beteckningen T8. Trädet T8 benämns i naturvärdesbedömningen som Lärk-14. I trädulåtandet framgår att rotmiljön för T8 kommer att påverkas vid genomförandet av detaljplanen och att man ska visa särskild hänsyn till detta. Lärkrädets krona berörs inte. Den byggrätt som föreslås i trädets närhet utgörs av en underbyggnadsrätt. En eventuell beskärning av rötterna kan utföras med den varsamma metod som beskrivs i trädulåtandet och påverkan på träden bedöms då bli nästintill obefintlig. Av naturvärdesbedömningen framgår att trädet Lärk-14 inte uppnår skyddsvärd klass. Av den kompletterande dagsljusutredningen framgår att det finns god tillgång till direkt dagsljus i den befintliga byggnaden på fastigheten X även efter uppförande av den tillkommande bebyggelsen och även i den nya bostadsbyggnaden. Den bedömning som redovisas i planbeskrivningen, nämligen att planförslaget innebär en viss påverkan på dagsljusförhållandena inom det befintliga bostadshuset men att dagsljuskraven enligt Boverkets byggregler innehålls även efter planförslagens genomförande, har varit korrekt. Detta gäller både utifrån den ursprungliga och den kompletterande utredningen.

Genom de utredningar och handlingar som tagits fram under planarbetet är det klarlagt att planförslaget inte innebär någon skada på natur- och kulturvärden inom nationalstadsparken eller riksintresset Stockholms innerstad med Djurgården. Ytterligare en lamell i ensemblen längs Östhammarsgatan i kvarteret Genua innebär en försiktig utvidgning av kvartersstrukturen med en bibehållen kontinuitet. Fler bostäder kan då erhållas i ett mycket attraktivt läge i staden samtidigt som planen stödjer en positiv utveckling av Gärdet som levande stadsdel och kulturmiljö. En sådan småskalig förtätning som det är fråga om kan inte sägas avvika från sådan bebyggelse som normalt kan förväntas i området. Det centrala läget, att planområdet omges av ett antal flerbostadshus samt att den befintliga byggnaden på fastigheten X är ett flerbostadshus med verksamhetslokaler i bottenplanet ger vid handen att klagandena haft att förvänta sig en förtätning av nu aktuellt slag. Givet planområdets lokalisering är inte heller avståndet mellan befintlig och tillkommande bebyggelse oacceptabelt i sammanhanget. Den föreslagna bebyggelsen är inte att anse som en betydande olägenhet.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Inledning

Yrkandet om avvisning av överklagande

Även om F.B. i sin överklagandeskrivelse angett att han överklagar ljusstudien får hans överklagande förstås som att han vill att mark- och miljö-domstolens dom ska ändras och att det han anfört i skrivelsen om bl.a. ljusstudien är grunden för överklagandet. Det finns inte skäl att avvisa hans överklagande och M.Js yrkande om detta ska därför avslås.

Begäran om inhämtande av förhandsavgörande från EU-domstolen

Mark- och miljööverdomstolen anser att det inte finns någon sådan tolkningsfråga i målet som domstolen är skyldig att inhämta förhandsavgörande om. Djurgården-Lilla Värtans Miljöskyddsförenings begäran om inhämtande av förhandsavgörande från EU-domstolen ska därför avslås.

Utgångspunkter för prövningen

Syftet med detaljplanen är att möjliggöra fler bostäder inom fastigheten X. Planen möjliggör uppförande av en bostadsbyggnad på gården samt interiör om- byggnad och inredning av vind i befintlig byggnad. I entréväningarna planeras för kommersiell användning. Den planerade nya byggnaden kan uppföras i 4 våningar samt inrymma ca 15 bostadslägenheter och en verksamhetslokal. Den befintliga byggnaden är uppförd i fyra våningar i halvsouterräng samt inrymmer 33 hyres-lägenheter och kontorslokaler. I befintlig byggnad kan ca 20 bostadslägenheter tillkomma, varav 6–8 lägenheter i vindsvåningen. Byggrätten tillåter att den nya byggnaden placeras ca 9 meter från befintligt bostadshus. De befintliga bostads-lägenheterna berörs inte av ombyggnaden. På gården blir det även möjligt att uppföra en byggnad i souterrängläge. Enligt planbeskrivningen planeras en tvättstuga i

sistnämnda byggnad, som ska ha ingång från gården och även kunna nå invändigt från det befintliga bostadshuset.

Planförslaget har hanterats enligt de bestämmelser som gäller för standardförfarande. Enligt översiktsplanen ingår fastigheten i ett område där komplettering ska kunna prövas inom ramen för befintlig markanvändning och med utgångspunkt i kunskap om nuvarande karaktär, kvaliteter och behov. Fastigheten omfattas av en stadsplan som enligt övergångsbestämmelserna till PBL och till den äldre plan- och bygglagen (1987:10) fortsatt gäller som detaljplan. Enligt gällande detaljplan är markanvändningen för fastigheten X byggnadskvarter för bostadsändamål, och byggnadsnämnden får medge inredning av lokaler för handels- och hantverksändamål. Den del av fastigheten där uppförande av nya byggnader möjliggörs enligt den överklagade detaljplanen utgör enligt den gällande detaljplanen dels område som inte får bebyggas och där inte heller källare får anordnas, dels område som får bebyggas endast med från huvudbyggnad utskjutande byggnadspartier till en vånings höjd och där källare inte får anordnas om inte byggnadsnämnden för särskilt fall medger det. Genomförandetiden för gällande detaljplan har gått ut.

Har nämnden varit behörig att anta detaljplanen?

En detaljplan ska antas av kommunfullmäktige, men fullmäktige får uppdra åt kommunstyrelsen eller byggnadsnämnden att anta en plan som inte är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt (5 kap. 27 § första stycket PBL). Uttrycket plan som är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt omfattar sådana planförslag som ska handläggas enligt det förfarande som regleras i 7 § (utökat planförfarande), dvs. planförslag som inte är förenliga med översiktsplanen eller länsstyrelsens granskningsyttrande över denna, är av betydande intresse för allmänheten eller i övrigt av stor betydelse, eller kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. Undantagsvis kan dock en detaljplan för vilken det utökade planförfarandet ska tillämpas vara av sådan karaktär att planen inte är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt. Så kan vara fallet om detaljplanen har ett tydligt stöd i ett detaljplaneprogram som kommunfullmäktige har antagit. Det kan även vara fråga om att detaljplanen i någon begränsad del inte är förenlig med översiktsplanen, men där

detaljplanens allmänna inriktning ändå har ett tydligt stöd i översiktsplanen. (Se prop. 2016/17:151 s. 96.)

Planområdet omfattar en fastighet som ligger utanför, men gränsar direkt till nationalstadsparken, närmare bestämt till den del av parken som benämns Ladugårdsgärdet och som utgörs av ett stort öppet gräsbevuxet område.

Detaljplanen möjliggör uppförande av ett nytt bostadshus på en idag obebyggd yta i direkt anslutning till en del av nationalstadsparken som ingår i ett område som pekats ut som en svag men värdefull länk när det gäller ekologiska spridningssamband.

Detaljplanen är dock förenlig med vad som anges i översiktsplanen om att komplettering ska kunna prövas inom ramen för befintlig markanvändning, även om översiktsplanen inte ger närmare anvisningar om var en komplettering kan ske. Mark- och miljööverdomstolen anser mot den bakgrunden att detaljplanen inte är av principiell beskaffenhet eller i övrigt av större vikt, och att kommunfullmäktige haft rätt att delegera frågan om antagande av detaljplanen. Det finns därför inte skäl att upphäva nämndens beslut att anta detaljplanen på den grunden.

Påverkan på område av riksintresse för Ulriksdal–Haga–Brunnsviken–Djurgården (Kungliga nationalstadsparken)

Som framgår ovan angränsar planområdet direkt till nationalstadsparken. Den bebyggelse som avses komma till stånd enligt detaljplanen, är dock belägen utanför nationalstadsparken. Därför är bestämmelserna i 4 kap. 7 § miljöbalken inte tillämpliga vid prövningen. Dock får enligt 4 kap. 1 § miljöbalken exploateringsföretag och andra ingrepp i miljön komma till stånd endast om det kan ske på ett sätt som inte påtagligt skadar nationalstadsparkens natur- och kulturvärden.

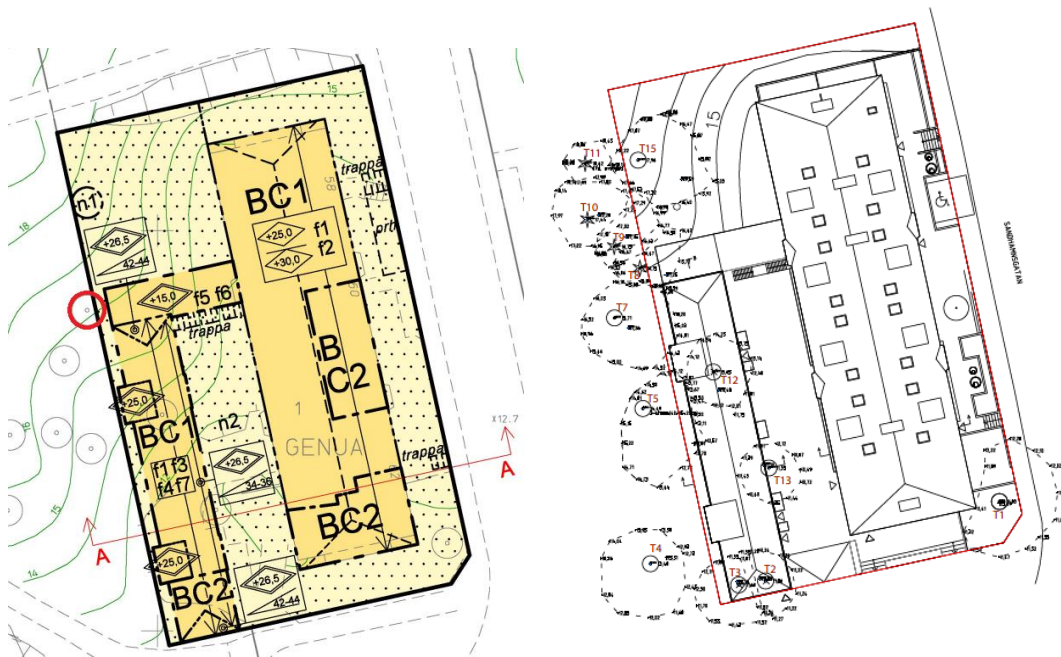
Frågan om riksintressen tillgodoses i en detaljplan bevakas i första hand av länsstyrelsen i dess funktion som regional planmyndighet under planprocessen och vid prövning eller beslut enligt bestämmelserna i 11 kap. PBL. Länsstyrelsen beslutade den 23 december 2021 att inte pröva beslutet att anta detaljplanen. Detta betyder att

länsstyrelsen har funnit bl.a. att planbeslutet inte kan antas innebära att ett riksintresse enligt 3 eller 4 kap. miljöbalken inte tillgodoses.

Att länsstyrelsen bedömt planen som godtagbar i en fråga som länsstyrelsen ska bevaka som regional planmyndighet innebär i många fall att det inte finns skäl för den överprövande myndigheten att frångå den bedömningen. Det finns dock inget som hindrar att den överprövande myndigheten gör en annan bedömning, t.ex. om underlaget är bristfälligt (jfr rättsfallet MÖD 2014:12).

Flera av klagandena har fört fram att ett lärkträd som står vid fastighetsgränsen inte har beaktats vid bedömningen av om träd inne i nationalstadsparken kan komma att påverkas vid genomförandet av detaljplanen.

Under planarbetet har det bl.a. gjorts en bedömning av ekologiska värden och upprättats ett trädulåtande. Av detta underlag framgår att beträffande två träd, som står inne i nationalstadsparken, en skogslönn och en tysklönn, kan rot- och kronbeskränning behöva göras på grund av det nya bostadshuset. Dessa två träd har betecknats T5 och T7 i trädulåtandet. Vidare anges i trädulåtandet att särskild hänsyn bör tas till ett till två äldre men vitala lärkträd i närheten och att en rotkartering samt handschaktning av stam nära rötter ska föregå samtliga schaktningsarbeten som ligger inom fem meter från trädens stammar. Det anges inte närmare vilka två lärkträd som det bör tas särskild hänsyn till. I bilden över inmätta träd i trädulåtandet finns ett lärkträd nära fastighetsgränsen och nära platsen där byggnaden med tvättstuga ska placeras samt ytterligare ett lärkträd lite nordväst om förstnämnda lärkträd. Dessa två lärkträd har i bilden betecknats T8 och T9. I rapporten över bedömningen av ekologiska värden är dessa två lärkträd (däri betecknade 14-Lärk och 15-Lärk) bedömda som träd som inte uppnår skyddsvärd klass. Kommunen har angett att det för tvättstugan är fråga om en underbyggnadsrätt, och att någon husvägg inte kommer att uppföras intill trädet betecknat 14-Lärk.

Utsnitt från plankartan och trädutlåtandet. Läget för det lärkträd som betecknas T8 respektive 14-Lärk markeras med röd ring i plankartan.

Även om byggnaden med tvättstuga inte kommer ha någon fasad som kan påverka lärkträdets krona, kan dess rötter komma att påverkas av den nya byggnaden eftersom byggrätten för tvättstugan omfattar ett utrymme under mark. Av ovan nämnda underlag framgår att trädet står precis på andra sidan fastighetsgränsen och att byggrätten för tvättstugan ligger som närmast ca en meter från fastighetsgränsen. Enligt Mark- och miljööverdomstolens bedömning innebär dock den påverkan som kan uppstå på lärkträdet inte att planens genomförande medför att nationalstadsparkens naturvärden påtagligt skadas enligt 4 kap. 1 § miljöbalken. Inte heller vad klagandena har anfört i övrigt medför att nationalstadsparkens natur- och kulturvärden påtagligt skadas. Även om underlaget för prövningen kunde ha varit tydligare när det gäller beskrivningen av de träd som finns nära planområdet, finns det därför inte skäl att upphäva beslutet att anta detaljplanen på denna grund.

Betydande olägenhet

Med tanke på att efterfrågan på bostäder i Stockholmsområdet är mycket stor behöver obebyggd mark användas effektivt. I en storstadsregion är det också förståeligt att faktorer som närheten till kollektivtrafik och avståndet till stadens centrala delar ges särskild betydelse vid lokalisering och utformning av nya bostäder. När ny bebyggelse är tänkt att placeras i ett befintligt bostadsområde måste hänsyn emellertid tas till områdets karaktär och eventuella konsekvenser för dem som redan bor i området.

När det gäller ljusförhållanden anges i avsnitt 6:322 i Boverkets byggregler (BFS 2011:6) att rum där människor vistas mer än tillfälligt ska utformas och orienteras så att god tillgång till direkt dagsljus är möjlig. Av Boverkets allmänna råd (BFS 2014:3) till denna bestämmelse framgår att standarden är uppfylld om den beräknade dagsljusfaktorn uppgår till ca en procent.

Att notera är att föreskrifterna i Boverkets byggregler gäller vid uppförande av nya byggnader. Det kan även konstateras att allmänna råd är vägledande, men inte bindande. En nybyggnation som för befintliga bostäder innebär ett underskridande av rekommendationen innebär inte per automatik att olägenheten anses vara betydande, utan även detta får under vissa förhållanden tålas (se rättsfallet MÖD 2017:54). Även en klar försämring av ljusförhållandena för befintliga bostäder på grund av en nybyggnation kan innebära en betydande olägenhet, även om dagsljusfaktorn inte skulle hamna under en procent (se rättsfallet MÖD 2023:4).

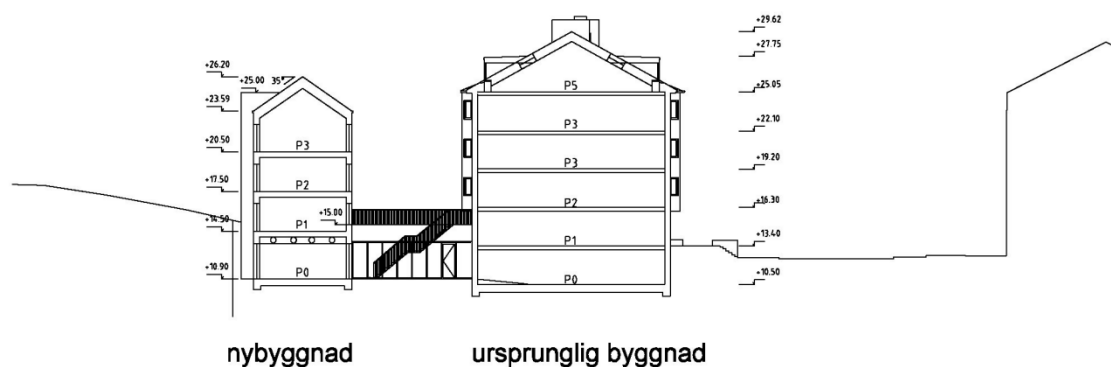
I den dagsljusutredning som utfördes under planprocessen redovisas dagsljusfaktorn före respektive efter nybyggnationen för lägenheter i den befintliga byggnaden och slutsatsen är att kravet på dagsljus klaras i samtliga rum. Det framgår dock inte vilket våningsplan som beräkningarna avser.

Under målets handläggning i Mark- och miljööverdomstolen har en ny dagsljusutredning utförts och getts in. Utredningen omfattar alla våningsplan och lägenheter i befintligt bostadshus samt det nya bostadshuset. I utredningen redovisas för vilka ytor en dagsljusfaktor om en procent uppnås före respektive efter ny- och ombyggnation.

Det framgår dock inte närmare än så hur dagsljusförhållandena ser ut före och efter nybyggnationen, dvs. om det sker någon förändring även om dagsljusfaktorn inte hamnar under en procent.

Den solstudie som tagits fram under planarbetet visar att skuggningen för västra sidan av befintligt bostadshus kommer att öka under eftermiddagar och kvällar under vår, sommar och höst jämfört med vad som gäller idag. Utredningen visar också att avståndet mellan husen kommer att vara mindre än vad som är vanligt i närområdet.

Avståndet mellan befintligt bostadshus på fastigheten X och fastighetsgränsen mot nationalstadsparken är enligt plankartan ca 18 meter. Ytan – där detaljplanen möjliggör uppförande av ett nytt bostadshus – är idag planlagd som kvartersmark och utgör alltså inte allmän plats enligt gällande detaljplan. Avståndet mellan det befintliga huset och den byggnad som möjliggörs genom detaljplanen är ca nio meter. Det centrala läget och det som anges i översiktsplanen om att komplettering kan komma att prövas inom ramen för befintlig markanvändning, talar i och för sig för att de boende i det befintliga huset haft anledning att räkna med en förtätning. Vid bedömningen av om det föreligger betydande olägenheter måste dock även områdets karaktär, i detta fall närheten till nationalstadsparken, beaktas. Mark- och miljööverdomstolen anser att de närboende inte haft anledning att räkna med att ett nytt bostadshus av aktuell storlek och så nära det befintliga bostadshuset skulle uppföras på den yta som gränsar till en obebyggd del av nationalstadsparken, särskilt som byggnadens ena fasad skulle ligga endast ca en meter från gränsen till nationalstadsparken. Mot denna bakgrund bedömer Mark- och miljööverdomstolen att effekterna av detaljplanen i form av ökad skuggning, minskat dagsljusinsläpp och insyn innebär att betydande olägenheter uppstår för de närboende. Beslutet att anta detaljplanen ska därför upphävas på denna grund.

Utsnitt från sektion på plankartan.

Övriga invändningar mot detaljplanen

Mark- och miljööverdomstolen delar de bedömningar som mark- och miljödomstolen har gjort när det gäller klagandenas övriga invändningar mot detaljplanen.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättslagmannen Ylva Osvald, hovrättsrådet Margaretha Gistorp, referent, tekniska rådet Johan Hjalmarsson och hovrättsrådet Katarina Welin.

Föredragande har varit Ulrika Agerskans.

NACKA TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2022-05-17
meddelad i
Nacka

Mål nr P 471-22

PARTER

Klagande

1. Djurgården Lilla-Värtans Miljöskyddsförening
2. Förbundet för Ekoparken
3. Kungliga Djurgårdens Förvaltning
4. M.H.
5. M.K.
6. H.K.
7. P.K.
8. P.P.
9. T.P.
10. J.R.
11. E.S.
12. J.W.
13. F.B.
14. B.H.Å.
15. M.Jo.
16. P.Kj.
17. P.T.

Dok.Id 753400

Postadress
Box 69
131 07 Nacka

Besöksadress
Sicklastråket 1

Telefon
08-561 656 30
E-post: mmd.nacka.avdelning3@dom.se
www.nackatingsratt.domstol.se

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00–16:30

Motpart

1. M.J.

Ombud: J.L.

2. Stockholms stad, Stadshuset, 105 35 Stockholm

ÖVERKLAGAT BESLUT

Stadsbyggnadsnämnden i Stockholms stads beslut den 9 december 2021 i ärende nr 2018-03562, se bilaga 1

SAKEN

Detaljplan för X i stadsdelen Ladugårdsgärdet i Stockholm

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen avslår överklagandena.

BAKGRUND

Stadsbyggnadsnämnden i Stockholms stad (nämnden) beslutade den 9 december 2021, § 39, Dnr 2018-03562-54, att anta en ny detaljplan för X i stadsdelen Ladugårdsgärdet. Syftet med planen är att möjliggöra fler bostäder inom fastigheten X. Planen möjliggör uppförande av en bostadsbyggnad på gården samt interiör ombyggnad och inredning av vind i befintlig byggnad. I entrévåningarna planeras för kommersiell användning som bidrar till att stärka stadsdelens urbana karaktär. Arkitekturen ska ansluta till den kulturhistoriskt värdefulla stadsdelens karaktär.

Nämndens beslut har överklagats av B.H.Å., Djurgården-Lilla Värtans miljöskyddsförening, E.S., F.B., Förbundet för Ekoparken, H.K. och P.K., J.R., J.W., Kungliga Djurgårdens förvaltning (KDF), M.Jo., M.K., M.H., P.T., P.Kj., P.P. och T.P..

YRKANDEN M.M.

B.H.Å., Djurgården-Lilla Värtans miljöskyddsförening, E.S., F.B., Förbundet för Ekoparken, H.K. och P.K., J.R., J.W., KDF, M.Jo., M.K., M.H., P.T., P.Kj., P.P. och T.P. har samtliga yrkat att mark- och miljödomstolen ska upphäva nämndens beslut om att anta detaljplanen.

UTVECKLING AV TALAN

Till stöd för sina överklaganden har de klagande i huvudsak anfört följande.

B.H.Å.

Det är ofattbart att det tillåts att byggas relativt få bostäder i ett litet parkområde. Berg ska sprängas och träd ska sågas ner, vilket medför negativa konsekvenser för natur och djur samt innebär minskad trivsel. Gårdshuset är alldeles för nära det

nuvarande huset och hänsyn tas inte till ljusinsläpp, insyn eller välmående för de nuvarande hyresgästerna. Den naturliga floran skadas.

Allmänna utrymmen ska delas med gårdshuset. Om det blir fråga om tillfälliga hyresrätter kommer dessa att medföra en otrygghet för nuvarande hyresgäster. Det är därutöver ofattbart att mötesplatsen för döva, hörselskadade och teckenspråkiga tas bort från lokalerna på Sandhamnsgatan 60.

B.H.Å. har även bifogat bilder över platsen.

Djurgården-Lilla Värtans miljöskyddsförening

Området utgör en del av nationalstadsparkens avsmalnande midja. Platsen har ett stort värde som ekologisk spridningskorridor och även som park samt friyta för sport och rekreation. Trädbeståndets artvariation lockar till sig födosökande fåglar. Parkens viktigaste inre spridningszon löper genom Kampemensbackens skog och vidare ut mot nationalstadsparkens gräns mot X och Sandhamnsgatan. Träd har redan avverkats på fastigheten X. Nationalstadsparken utgör en svag och sårbar del i området som ansluter till fastigheten. Stockholms stad fortsätter att ignorera natur- och kulturvärdena i och intill nationalstadsparken. Det saknas vidare en miljökonsekvensbeskrivning och miljöbedömning.

Det finns anledning att förmoda att den antagna planen medför en betydande miljöpåverkan. Ekologigruppens bedömning av de ekologiska värdena är konstruerade avseende spridningssambandet för ädellövträd över öppna Ladulåsgärdet. Spridningsvägen går längs med västra sidan av det befintliga huset inom X och fortsätter längs den västra sidan av Sandhamnsgatan. Det är genom spridningsvägen som vilda djur tar sig fram mellan Norra och Södra Djurgården. Översiktsplanens krav på att det ekologiska sambandet ska stärkas uppfylls ej. Det är vidare felaktigt att påstå att avverkande av skogslönnar medför en obetydlig påverkan på EBOS-områdets ekologiska värde och funktion. Trädens rötter är viktiga för att förhindra jorden från att erodera. Om fler träd fälls kommer stads- och landskapsbilden helt förändras.

E.S.

De negativa effekterna av detaljplanen vägs inte upp av nyttan. Dagsljusnivåerna kommer inte att uppfylla dagens lagkrav. Dagsljusutredningen som ligger till grund för beslutet är felaktig då den utgår från underlag som inte överensstämmer med verkligheten. Den är även undermålig eftersom för många uppskattade parametrar använts. Planritningen som ligger till grund för utredningen har felaktigt inritade innerväggar. Vidare ifrågasätts användningen av generella och uppskattade värden/reflektionskonstanter på husets fasader, innerväggar och innertak vid beräkningarna. Hon har låtit en erfaren expert utföra en dagsljussimulering och hennes lägenhet ligger som underlag till simuleringen. Lagstadgade dagsljusnivåer kommer enligt simuleringen inte att uppnås om den planerade byggnaden uppförs. Nyttan med ett fåtal nya lägenheter uppväger inte den olägenhet och den negativa hälsopåverkan som uppkommer för människors hälsa i och med det försämrade dagsljuset. Byggnaden som ska uppföras ligger maximalt nio meter från den befintliga byggnadens fasad. Det finns idag inget som skuggar eller hindrar ljuset. Dessutom kommer gårdshuset att skapa ett mörkt schakt med en återvändsgränd mellan husen.

Placeringen av det nya huset i det kuperade landskapet är ytterst olämplig då marken är gammal och orörd skogsmark. Ingrepp i den kringliggande naturen kommer att krävas och stora delar av omgivningen kommer att belastas. Säkerhetsavstånden under byggtiden kommer förmodligen inkräkta på Djurgårdsförvaltningens mark. Miljöpåverkan kommer även att bli omfattande och planens klimatpåverkan har inte klargjorts. Planen kommer skada Nationalstadsparken och riksintresset för nationalstadsparken har inte beaktats. Det saknas förklaring till hur man ska undvika att trädens rötter skadas i och med bebyggelsen. De boendes situation under byggtiden har inte beaktats och ingen hänsyn har tagits till de boendes synpunkter. Planen är ett slöseri med resurser. I urbana miljöer ska naturen värnas om. Träd i bebyggd miljö har stor betydelse för den ekologiska mångfalden och minskar buller och dämpar climateffekter. När lönnar tas bort kommer stadsmiljön att få ett kallt intryck.

Det planerade huset kommer tangera en vältrafikerad gång- och cykelbana samt ligga några meter från bussens vänd- och väntplats. Gestaltungsplanen har angivit felaktiga uppgifter om omgivningen på platsen. Barnperspektivet har heller inte beaktats tillräckligt. I huset finns idag lokaler där det bedrivs dagverksamhet för personer med funktionsvariationer. Enligt planen tvingas de ut till förmån för någon form av café, vilket är oetiskt.

Vinds- och källarförråd kommer försvinna om planen genomförs. Möjligheten till en god beredskap kommer försvinna om de inte har tillgång till förråd. Husets geometri kan komma att förändras då byggnaden måste inrymma bl.a. teknikutrymmen. Det saknas uppgifter om tekniska system och installationer för det befintliga huset i planen. Boenden kommer drabbas av störningar under byggtiden. Fastigheten är vidare gulklassad och har ett kulturhistoriskt värde. En kostsam tillbyggnation kommer inte att bidra till en bättre boendemiljö för de nuvarande hyresgästerna. En standardhöjning kommer innebära en hyreshöjning. Vad gäller den planerade ”tarmen” mellan huskropparna befaras att denna kommer hamna för nära balkonger, fönster och burspråk.

Idag bedrivs ytterst tveksam hotelliknande verksamhet i byggnaden. Lediga lägenheter i huset kommer troligtvis inte att lämnas till den kommunala bostadskön. Handläggningen av ärendet har varit missvisande och förfarandet upplevs som partiskt. Det har inte förekommit någon dialog med de boende i processen.

F.B.

Det kommer att bli mindre dagsljus i hans lägenhet och dagsljusstudien är felaktig. Det kommer bli ökad insyn. Det planeras vidare att byggas en restaurang nedanför hans lägenhet. Eventuellt os från restaurangen kommer försämra livskvalitén. Tidigare verksamhet i Sandhamnsgatan 60 tvingas bort till förmån för ett café. De boende vill ha kvar förråden på vinden. Tvättstugan kommer vidare att bli en tredjedel så stor som den är i dagsläget. Det bor redan många barn i huset och fler kommer att komma, men bygget är inte anpassat för barn. Det går inte att gå, rulla eller leka säkert på betongsten med hål i som marken mellan husen kommer att

hårdgöras med. Grannarna i det nya huset kommer kunna se ner på Kampementsbadet, vilket är opassande. Det kommer bli en ökad otrygghet då ett stråk genom fastigheten blir en genväg för allmänheten. Grönskan kommer försvinna och trafiksituationen försämrats. Ett nytt hus kommer att privatisera den allmänna känslan i början på backen och förändra entréns gröna karaktär.

Förbundet för Ekoparken

Den tillkommande byggnaden ligger i direkt anslutning till Nationalstadsparken som är ett riksintresse. Detaljplaneförslaget skadar påtagligt detta riksintresse. Den gröna inramningen av Ladulåsgärdet är en viktig visuell kvalitet i upplevelsen av landskapsrummet. På en sträcka av minst 50 meter öppnas en glugg i träridån mot bebyggelsen. Stora träd döljer idag delvis bebyggelsen. Byggs huset i enlighet med detaljplanen omöjliggörs plantering av fler träd. Förlust av den gröna inramningen innebär en påtaglig skada på riksintresset. Det gröna i den smala delen av Nationalstadsparken behöver förstärkas, inte tunnas ut. Planen skulle kunna skapa ett prejudikat som kan bli förödande för Nationalstadsparken. All buffertzonen skulle kunna byggas bort. De ackumulerade effekterna av liknande åtgärder måste beaktas. Detaljplanen bygger vidare sönder den genomtänkta stadsplanen i området. Någon miljökonsekvensbeskrivning har inte gjorts, vilket är ett betydande fel i detta ärende. Den direkta angränsningen mot riksintresset Nationalstadsparken och som del i riksintresse Stockholms innerstad med Djurgården motiverar behovet av en miljökonsekvensbeskrivning.

Förbundet för Ekoparken har även hänvisat till Stockholms stads översiktsplan och vård- och utvecklingsplan.

H.K. och P.K.

Det är inte rimligt att anta en detaljplan den 9 december, offentliggöra densamma den 22 december och sedan kräva att överklagandet ska vara stadsbyggnadskontoret tillhanda senast den 12 januari 2022. Det är många som inte har möjlighet att överklaga under denna period. Det är en systematisk strategi från kommunen att i det här ärendet göra det svårt för remissinstanser och berörda att komma till tals.

Det har inte förekommit någon dialog mellan fastighetsägaren och de boende. Stadsbyggnadskontorets tjänstemän har varit svårtillgängliga och har hållit inne på information. Majoriteten av politikerna i nämnden har visat totalt ointresse för synpunkter och dialog.

Nationalstadsparken är ett riksintresse som inte får skadas påtagligt av åtgärder som vidtas utanför dess avgränsning. Schaktning, sprängning och rotbeskärning av träd som står nära gränsen kommer påverka nationalstadsparken och leda till negativ miljöpåverkan. Området är en viktig del av en större helhet. Det nya huset kommer störa synfältet genom parken och stoppa spridningsväg för flora och fauna på en av de känsligaste platserna i Nationalstadsparken. Det planerade bostadshuset är högre och smalare samt har en annan taklutning än det hus som tidigare planerades. Huset är marginellt inflyttat från gränsen till Nationalstadsparken. Det ifrågasätts varför avståndet till fastighetsgränsen inte är 4,5 meter. Praxis vid byggen som gränsat till Nationalstadsparken är ett avstånd om 10 meter. I detaljplanen framgår inte hur Nationalstadsparkens flora och fauna under bygg- och underhållsskedet ska säkras. Påståendet om att det planerade huset har blivit kortare med hänsyn till trädningen norr om huset är inte sant.

Avståndet mellan befintlig och planerad byggnad är nio meter och avgränsas av ett barn- och handikappsfriendlyt schakt med stenlagd yta av betongsten med hål i. Barnperspektivet har inte beaktats vid utformningen av gården.

Fönster i form av franska balkonger är inte typiska för gärdesstaden och de kommer inte ligga i linje med den befintliga byggnadens fönster.

Boende i båda byggnaderna kommer få en integritetskränkande insyn. Nybyggnaden harmoniserar dåligt med befintliga hus i området. Utsikten kommer även försämrats i och med bygget av det nya huset. De boende förlorar vindsförråd, förråd i matkällare och kommer uppleva olägenheter vid ombyggnaden. De har inte fått någon information om hur ombyggnaden kommer att drabba dem under ombyggnadsperioden.

Det kommer krävas åtta takkupor och kompletterande takfönster på takfallen för att lägenheterna på vinden ska kunna förverkligas. De planerade takkuporna är betydligt mer dominerande, bredare, längre och indragna på takfallet i förhållande till de två ursprungliga takkuporna på gavlarna. Takkuporna förvanskar fastighetens och områdets arkitektur. Räddningstjänsten har även haft synpunkter på utformningen av takkuporna. Det finns inte heller utrymme i huset att förlänga hissarna till vindsplanet och kravet på tillgänglighet negligeras. I detaljplanen står det att befintliga bostäder inte kommer beröras av ombyggnaden, men det är tolv lägenheter som direkt gränsar till hissarna och en eventuell ombyggnad kommer inskränka lägenhetsytorna.

Solstudien och dagsljusutredningen är felaktiga. Det nya huset kommer att skugga det befintliga husets västsida. Utredaren har uttryckt sig oklart i dagsljusutredningen. Studien och utredningen är kraftigt vinklade. Ljusförhållandena kommer att försämrast. Till detta kommer att ljudnivåerna i området redan idag är höga.

Kampementsbadet planeras att byggas ut och det finns en uppenbar risk att utbyggnaden kommer påverkas av detaljplanen.

Projektets kulturmiljöutredare har ansträngt sig för att inte finna några negativa konsekvenser av projektet på kultur och miljö. Därutöver förskönas exploateringen i gestaltningsbilagan.

J.R.

Gårdshuset är placerat 1 meter från tomtgräns. Vedertaget avstånd om 4,5 meter från tomtgräns respekteras ej. Den gröna inramningen av Ladulåsgärdet är en viktig visuell kvalitet i upplevelsen av landskapsrummet. Den föreslagna placeringen kommer innebära en glugg i trädridån då träd som skymmer bebyggelsen idag tas bort. All grönska i buffertzonen intill Nationalstadsparken kan komma att byggas bort och planen kan bli prejudicerande. Länsstyrelsen har bedömt att planen innebär en betydande miljöpåverkan och att riksintresset inte tillgodoses.

Avståndet mellan befintlig och planerad byggnad är för kort. Gårdshuset kommer innebära försämrat dagsljus. Solstudien är bristfällig och behöver göras om. Det flacka taket är vidare inte lämpligt för takkupor. Takkuporna är påtagligt långa och ovarsamt utformade med hänsyn till takets utformning. De nya lägenheterna på vinden kommer innebära att de boende förlorar sina vindsförråd.

J.W.

Planen är av stor allmän vikt och borde ha antagits av kommunfullmäktige och inte av nämnden. Den är av stor allmän vikt på grund av förvanskningen av natur- och kulturmiljö i riksintresset Nationalstadsparken och privatiseringen av parkens gröna entré. En miljökonsekvensbeskrivning och en anmälan om samråd för de träd som är skyddsvärda i Nationalstadsparken behövs. Vidare har en handläggare på förvaltningen varit partisk.

Planen kan få en prejudicerande effekt som innebär att ytterligare flerbostadshus kan komma att uppföras direkt på fastighetsgränsen utan respektavstånd om 4,5 meter. Buffertzonen kan byggas bort. En av de känsligaste spridningszonerna i Nationalstadsparken, som är i direkt anslutning till den aktuella fastigheten, kommer att få permanenta skador och parkens getingmidja kommer att tunnas ut. Getingmidjan behöver förstärkas. Detaljplanen följer inte översiktsplanens riktlinjer på flera plan.

Nationalstadsparkens gräns ska utgå från att den är 70 meter bred om den inte är angiven och i annat fall 10 meter. Stora grönytor på fastigheten försvinner om planen antas i område där PI 860 inte tillåter bebyggelse alls. Det nya gårdshuset bryter mot bestämmelse avseende taklutning i PI 860. Det ifrågasätts om den nya bebyggelsen behövs för att tillgodose ett väsentligt samhällsintresse och om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt som inte påverkar riksintresset.

Hennes inlägga under samrådet har diarieförts men inte sammanställts i samrådsredogörelsen. Samrådsredogörelsen var även tvungen att skrivas om då Kungliga Djurgårdsförvaltningen påpekade att deras yttrande blivit felaktigt återgivet.

Syftet med detaljplanen är felaktigt angiven. Vidare har det angivits att den nya byggnaden skulle stå på redan hårdgjord yta. Det finns inget marklov för det ingrepp som gjorts. Barnkonventionen har inte heller följts och detaljplanen kommer att medföra negativa konsekvenser för de barn som bor i huset idag. Påståendet om att befintlig yta är svårtillgänglig för barn stämmer inte.

Dagsljusförhållandena i befintliga lägenheter hamnar under lägsta tillåtna dagsljusfaktor om gårdshuset uppförs. Lägenheterna är redan idag mörka på grund av de indragna balkongerna. I dagsljusutredningen framgår inte vilket våningsplan som beräkningen utgått ifrån. Planlösningen som framgår av dagsljusutredningen stämmer inte. Korrekt planlösning framgår av kulturmiljöutredningen.

Dagsljusförhållandena kommer att vara bristfälliga även i de tillkommande bostäderna. Det minskade dagsljusinsläppet utgör en betydande olägenhet. Vidare kommer det planerade huset innebära integritetskränkande insyn. Med anledning av områdets karaktär har de inte haft anledning att förvänta sig en sådan störning.

De två befintliga vindstakkuporna är betydligt kortare och i mindre volym än de som enligt den nya detaljplanen ska tillkomma i väster och öster. Takkuporna är ovarsamma mot den befintliga byggnadens arkitektur. Det nya taklandskapet kommer förvanska det kulturhistoriska värdet för byggnaden. Kvällstid kommer eventuella takfönster att förvanska takets uttryck. I gestaltningsbilagan anges felaktigt att takkuporna kommer ha samma dimensioner och vara i linje med befintliga takkupor. I ritningsunderlaget är takkupornas storlek felaktigt angivna. Om takkuporna beviljas kan de bli prejudicerande för hela kvarteret London. Det finns andra allvarliga brister i ritningsunderlaget. Bildmaterialet har manipulerats på flera sätt. Felaktigheter i ritningsunderlaget har inneburit att konsekvensbeskrivningen i kulturmiljöutredningen blivit felaktig. Vindskuporna står i strid med förvanskningsförbudet och varsamhetskravet. Den befintliga planen innehåller skyddsbestämmelser för byggnadens kulturhistoriska värde. Stadsfrontens siluett mot Gärdet kommer att påverkas negativt avseende bevarandet av den befintliga kulturmiljön.

Situationsplanen i brandutlåtandet är i felaktig storlek. Den nya gården är helt hårdgjord. Situationsplanen erbjuder inte sopsortering. En stödmur i norr kommer innebära ett ingrep i naturen. I ritningen återges planlösningen felaktigt då befintliga hisschakt inte redovisas. Om hissen ska kunna förlängas upp till vindsvåningen kommer det krävas ett hisschakt på taket. Planlösningens rimlighet på vindsplanet ifrågasätts. Rimligen får endast två lägenheter plats. Nyttan av vindsförråden för 33 lägenheter bör vägas mot nyttan av att skapa två till lägenheter. Det har angivits felaktiga uppgifter avseende utrymningsmöjligheterna med den tänkta planlösningen. Ritningarna som brandutlåtandet baserats på är felaktiga. Det kommer tas utrymme från befintliga lägenheter för att möjliggöra för nya lägenheter på vinden, vilket är en betydande olägenhet.

Länsstyrelsens beslut att inte se över kommunens beslut är felaktigt. Förråden, serviceytor och tvättstugan ska inte påverkas. MSB säger att matförråden innehåller det som varje hushåll ska ha för att klara en kris. Varje lägenhet ska ha tillgång till ett förråd, annars uppfyller inte bostaden lägsta godtagbara standard.

Den nya byggnaden placeras inte fritt i naturen utan byggs ihop med den befintliga byggnaden genom en tvättstuga. Varsamhetsbestämmelsen som fanns med i samrådsförslaget har tagits bort utan att detta motiverats. Bestämmelsen bör dock finnas kvar, särskilt med beaktande av kulturmiljön.

Gårdshusets placering bryter mot siktlinjerna i den befintliga solfjädern och bryter harmonin. Det korta avståndet mellan befintligt bostadshus och gårdshuset återfinns inte i kringliggande kvarter. Det befintliga bostadshuset har ett horisontellt uttryck i fasad med liggande fönsterpartier. Den nya huskroppen har ett vertikalt uttryck i fasad med stående franska fönster. Avståndet mellan byggnaderna kommer innebära en betydande olägenhet på grund av ökad insyn.

Det bör inte anläggas mer hårdgjorda ytor med hänsyn till den begränsade möjligheten till infiltration av dagvatten enligt dagvattenutredningen. Omfattningen av den hårdgjorda ytan förvanskar natur- och kulturlandskapet. Om särskilt

skyddsvärda träd berörs av en åtgärd behöver detta anmälas för samråd. Skador på rotsystem genom exempelvis körning med tunga maskiner strider mot biotop-skyddsbestämmelserna. Trädens rotsystem kan skadas, vilket kräver samråd. Fåglarna på fastigheten kan påverkas av arbeten på fastigheten. Ett flertal rödlistade fåglar häckar på fastigheten.

Detaljplanen strider mot planeringsinriktningar i översiktsplanen.

J.W. har även hänvisat till bl.a. yttrande från länsstyrelsen och översiktsplanen.

KDF

Planen inkräktar på det viktiga gränsområdet mellan Kungliga Nationalparken och stadsbebyggelsen. Den inkräktar även på den harmoniska entrén till parken och träder Nationalstadsparken förnär genom nybyggnation i dess tomtgräns i strid mot praxis. Planen riskerar även att skapa ett olyckligt prejudikat. X är en viktig del av en större helhet och utgör ett gränsområde mellan stad och park. Nybygg-naden placeras i princip i tomtgränsen mot Nationalstadsparken på tomtmark och området upplevs som en del av parken. Nybyggnaden är dessutom utskjuten i förhållande till befintlig byggnad. Placeringen av byggnaden måste betraktas som provocerande. Östhammargatans harmoni bryts även genom den utskjutande nybyggnaden.

Det är inte trädens värde i sig som motiverar ett bevarande av dagens grönska, utan värdet av själva skogsbacken som sådan med sin entréfunktion.

Av byggnadsstadgans praxis följde att nybyggnationer ska placeras på ett respektavstånd om 4,5 meter till angränsande fastighet. Detta borde gälla i förevarande fall. Ett 15-tal lägenheter kan inte motivera att detaljplanen ska beviljas.

M.Jo.

Den nya byggnaden kommer uppföras nära nationalstadsparken. Påverkan på parken blir stor under byggtiden. Ekosystemet på husets baksida ses som en garant för att bibehålla spridningszonen och det ifrågasätts att plantering av några träd kan bevara ekosystemet. Boendemiljön kommer även försämrast drastiskt och de gröna ytorna kommer försvinna. Insynen kommer öka och ljusinsläppet minska. Markunderlaget mellan befintlig byggnad och nybyggnationen är inte bäst lämpat för utryckningsfordon. Det är inte heller lämpligt för att köra rullstol på.

M.K.

Hennes framförda synpunkter under granskningstiden har inte blivit tillgodosedda eller tillräckligt besvarade. Det framgår inte hur befintliga hyresgästerna kommer påverkas av planen och renoveringen av det befintliga bostadshuset. Förvaringsutrymmen i lägenheten och förrådsutrymmena kommer att försvinna. Det har inte framgått hur de som förlorar lägenhetsyta och förråd ska kompenseras. Grönytor där barnen kan leka ersätts med bostadshus och hårt underlag. Det nya bostadshuset är placerat ett fåtal meter från befintligt bostadshus. Detta kommer påverka utsikten över Gärdet. Det planeras ett stråk genom fastigheten som ökar otryggheten. Trafiksituationen kommer förvärras och området kommer utgöra en byggarbetsplats under lång tid. Det saknas ett barnperspektiv i den antagna planen. Det är därutöver olämpligt med ett bostadshus i närheten av Kampementsbadet. Den planerade restaurangens påverkan på ventilationen och bullernivån har inte hanterats i planen.

M.H.

Det nya gårdshuset förstör grönområdet, medför insyn till Kampementsbadet och försämrar dagsljusinsläpp i befintliga bostäder. Detaljplanen kan innebära att ett prejudikat skapas som öppnar upp för liknande bebyggelse. Gårdshuset eliminerar de ekosystemtjänster som främjar människors hälsa och livskvalité. Eventuell påbyggnad skulle innebära att barnfamiljers hem rivs.

P.T.

Parkhuset kommer att förstöra grönområdet när det placeras vid gränsen till nationalstadsparken. Statens Fastighetsverk är tveksamma till bygget. Påverkan på nationalstadsparken kommer bli stor under byggtiden och men även framöver för vegetationen. Fastighetsägarens anlitate experter har inte gjort neutrala utlåtanden. Fastighetsägaren har inte visat hur man ska gå tillväga i byggprocessen. Det stämmer inte att träden kommer skyddas. Vissa träd kommer tas bort och trädrötter kommer att påverkas. Det tillkommer nya gäster på gatuplanet vilket innebär att trädgården och gemensamma ytor försvinner.

Dagsljusstudien som gjorts är under all kritik. Det framgår bland annat inte vilken våning som redovisas. Mätningen är vinklad till fastighetsägarens fördel och fastighetsägarens utredningar måste ifrågasättas. Nuvarande hyresgäster kommer få ett försämrat ljusinsläpp. Vindsförråden, som ingår i hyreskontraktet, försvinner. Lägenheterna som tillkommer bidrar inte till allmännyttan utan hyrs ut av fastighetsägaren i en hotellverksamhet.

P.Kj.

Planen förbättrar inte området och påverkar djur och insekter på platsen. Området gränsar till nationalstadsparken och den biologiska mångfalden påverkas. Statens Fastighetsverk är tveksamma till bygget. Påverkan på nationalstadsparken blir stor under byggtiden och även framöver för vegetationen. Fastighetsägaren har inte visat hur man ska gå tillväga i byggprocessen. Det stämmer inte att träden kommer skyddas. Vissa träd kommer tas bort och trädrötter kommer påverkas. Det kommer tillkomma nya gäster på gatuplanet vilket innebär att trädgården och gemensamma ytor försvinner.

Det är fel och omoraliskt att dagverksamheten i huset försvinner. Insynen kommer öka. Avståndet mellan byggnaderna är integritetskränkande. Dagsljusstudien är under all kritik och delar av lägenheternas ritningar har tagits bort för att manipulera ljusinsläppsvärdena. Det är inte heller av intresse att få en restaurang eller ett café

till huset. De tillkommande lägenheterna bidrar inte till allmännyttan utan hyrs ut av fastighetsägaren i en hotellverksamhet.

Kampementsbadet ska byggas ut inom kort. Påverkan av natur och miljö av två stora byggen har inte beaktats. Det är oetiskt att bygga ett hus med full insyn över badet.

P.P.

Nybyggnationen kommer medföra minskat ljusinsläpp. Solstudien är bristfällig och otydlig avseende hur skuggorna beskrivs. Slutsatserna i studien är felaktiga och missvisande. Det är en brist att hänsyn endast tas till sommarsolståndet eftersom skuggningen blir mer påtaglig under höst och vinter. Solstudien redovisar inte heller ljusförhållandena för den nya byggnaden. Vidare är dagsljusutredningen otillräcklig och bygger enbart på simulering. Värdena som angivits i beräkningsmodellen är tillsynes schablonvärden, uppskattade värden eller omotiverade värden. Av dagsljusutredningen framgår att dagsljusförhållandena kraftigt kommer försämrats och hamna nära gränsvärdet för ett flertal fastigheter. Schablonvärdena i beräkningsmodellen borde justeras något för att se vilka resultat som skulle ha visats. Därutöver framgår det inte av dagsljusutredningen vilket våningsplan som redovisas, vilket utgör en brist i utredningen. Studier borde ha gjorts för varje våningsplan och redovisats tydligt.

Detaljplanen medför negativa konsekvenser för riksintressena Nationalstadsparken och kulturmiljövården i Stockholms innerstad med Djurgården. I planbeskrivningen framförs omotiverade slutsatser om flera aspekter avseende riksintressena. Planbeskrivningen innehåller även en mängd andra felaktigheter och visioner som är orimliga.

Det är ett extremt kort avstånd mellan befintlig byggnad och nybyggnationen. Gården kommer inte att kunna utnyttjas. Huset kommer se malplacerat ut och föra tankarna till trånga gränder. Det är felaktigt att beskriva det nya husets placering som fritt i naturen. Den befintliga byggnaden förlorar vidare sin kontakt med

naturen. De tillkommande lägenheterna och minskningen av tvättstugan kommer innebära en otillräcklig kapacitet. Boendemiljön kommer även påverkas negativt av tvättstugans utsläppsluft. Vindsförråden, som de boende behöver, kommer försvinna vilket innebär en försämring för hyresgästerna. Det nya gångstråket mellan nybyggnationen och det befintliga huset medför en försämrad trygghet.

Skadan av minskat dagsljus och påverkan på riksintressena måste sättas i förhållande till nyttan av 15 nya lägenheter.

T.P.

Hans synpunkter under granskningsskedet har inte beaktats. Trädmiljön i omgivningen är särskilt skyddsvärd. Utredningarna gällande planområdets naturmiljö har inte sett till projektets helhet. Det nya huset kommer påverka rötter från träd i nationalstadsparken och detta har varken redovisats i trädinventeringen eller i ekologiutredningen. Den ekologiska bedömningen gjordes inför samrådet och har därför inte utformats för att en större yta ska bebyggas. Servicebyggnadens läge under mark är inte med i underlaget till utredningen. Inför en ny geologisk utredning har denna utredning baserats på ett selekterat material. Det saknas miljökonsekvensanalys. Arbeten kommer ske innanför skyddsvärda trädstråk och trädkronor. Detaljplanen har en negativ inverkan på natur- och kulturmiljön för nationalstadsparken och stora ingrepp kommer ske i naturmiljön. Anmälan för samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken borde därför ha gjorts. Konsulterna som utrett planförslaget med naturmiljön i fokus har inte tagit del av ett fullständigt underlag. Det finns fel i ritningarna i utredningarna avseende trädens positioner och utformning.

Kulturmiljöutredningen är gjord utifrån en tidigare version av planförslaget. Det är ingen egentlig skillnad på avståndet mellan det nya huset och gränsen till parken jämfört med tidigare förslag. Huset har även blivit större jämfört med samrådsförslaget. Kulturmiljön förändras och ”hus i park” frångås. Plankartan innehåller fel gällande marknivåerna.

Nationalstadsparken kommer påverkas negativt och länsstyrelsen har bedömt ädellövskogen på platsen som skyddsvärd. Entrén till nationalstadsparken kommer förändras till det sämre. Den framskjutande nybyggnaden och den publika verksamheten kommer privatisera området.

Utredningsmaterialet för förråd och takkupor innehåller flera fel. Takkuporna blir större än gavelkuporna enligt illustrationerna. I planbeskrivningen har det angivits att de ska vara lika stora. De föreslagna takkuporna är inte i linje med fasadarkitekt-urens nuvarande symmetri med burspråken. Takkuporna får en tydlig och framträdande position.

Vindsförråden tas ifrån hyresgästerna vilket är felaktigt då de behövs för bland annat för kriser som kan uppstå. Avsaknaden av vindsförråd och matkällare medför en försämrad boendemiljö.

I planen beaktas inte barnperspektivet vilket strider mot barnkonventionen. Schaktet mellan de två huskropparna är inte lämpligt för barn att vistas i och inga gröna ytor finns för de boende med tillgänglighetsbegränsningar. De nuvarande parkeringsplatserna saknar bygglov och i juridisk mening bör ytan därför inte ses som redan hårdgjord.

Dagsljusstudien bygger på felaktigt underlag avseende bland annat lägenheternas redovisade planlösning.

DOMSKÄL

Invändningar mot handläggningen

Har det förelegat jäv?

I målet har framförts att förfarandet upplevts som partiskt och att en handläggare på kommunen agerat partiskt.

Bestämmelser om jäv återfinns i kommunallagen (2017:725), KL, och i förvaltningslagen (2017:900), FL. Av 4 § FL följer att om en annan lag innehåller någon bestämmelse som avviker från denna lag, tillämpas den bestämmelsen. För kommunal förvaltning gäller därför jävsbestämmelserna i KL. I fråga om jäv för anställda ska bestämmelserna i 6 kap. 28-32 §§ tillämpas. Detta innebär bl.a. att en anställd som är jävig i ett ärende hos en nämnd inte får delta eller närvara vid handläggningen av ärendet.

Mark- och miljödomstolen anser att det inte har framkommit några uppgifter som utgör skäl att ifrågasätta opartiskheten hos handläggaren ifråga eller förfarandet i övrigt. Det finns således inte skäl att upphäva antagandebeslutet på grund av jäv vid handläggningen av planärendet.

Har det förelegat fel i hanteringen av yttranden?

Flera klaganden har anfört antingen att kommunens handläggning av detaljplanen har försvårat möjlighet för yttrande eller att de synpunkter som inlämnats inte har tillgodosetts eller besvarats under samrådet. J.W. har också invänt att hennes synpunkter inte redovisats i samrådsredogörelsen.

Som huvudregel ska ett s.k. standardförfarande tillämpas i ett planärende. Av 5 kap. 7 § plan- och bygglagen (2010:900), PBL, framgår när ett utökat planförfarande istället ska tillämpas.

Av 5 kap. 17 § PBL framgår att kommunen ska redovisa de synpunkter som har kommit fram i samrådet samt de kommentarer och förslag som kommunen har med anledning av synpunkterna. Om planförslaget är ett sådant som avses i 7 §, ska redovisningen göras i samrådsredogörelse. För andra planförslag än sådana som avses i 7 § är det tillräckligt att redovisningen görs i granskningsutlåtandet.

Mark- och miljödomstolen anser att det inte har framkommit att det förelegat brister i kommunens handläggning vad gäller möjligheterna för berörda att yttra sig under planförfarandet. Det förhållandet att de klagande inte har fått gehör för sina

synpunkter utgör inte heller skäl till annat ställningstagande än att antagandebeslutet har tillkommit i laga ordning.

Mark- och miljödomstolen konstaterar vidare att aktuellt planförslag har handlagts enligt ett s.k. standardförfarande. Vid ett sådant förfarande är det tillräckligt att kommunen redovisar de synpunkter som har kommit fram under samrådet i granskningsutlåtandet. Jenny Viklunds synpunkter har redovisats i granskningsutlåtandet. Därutöver har det av samrådsredogörelsen framgått att samtliga synpunkter funnits tillgängliga på förvaltningen. Det finns således inte skäl att upphäva beslutet att anta detaljplanen av den anledningen att kommunen brustit i sin handläggning vad avser inkomna synpunkter.

Borde en miljökonsekvensbeskrivning ha upprättats?

Djurgården Lilla-Värtans Miljöskyddsförening, Förbundet för Ekoparken och J.W. har anfört att det borde ha upprättats en miljökonsekvensbeskrivning.

Av 4 kap. 34 § PBL framgår att om en betydande miljöpåverkan kan antas, ska redovisningen i planbeskrivningen i fråga om miljökonsekvenserna ha det innehåll som följer av 6 kap. 11, 12, och 16 §§ miljöbalken.

Den i målet aktuella planen möjliggör uppförande av en bostadsbyggnad samt interiör ombyggnad och inredning av vind i befintlig byggnad. Det är fråga om bebyggelse som typiskt sett inte medför en sådan betydande miljöpåverkan att det krävs en miljökonsekvensbeskrivning enligt 4 kap. 34 § PBL. Även med beaktande av vad de klagande anfört finner domstolen att det saknas anledning att ifrågasätta kommunens och länsstyrelsens bedömning att detaljplanen inte innebär en betydande miljöpåverkan. Mark- och miljödomstolen anser därför att planen inte krävt någon miljökonsekvensbeskrivning och att avsaknaden av en sådan inte utgör skäl för att upphäva planen

Har nämnden varit behörig att anta detaljplanen?

J.W. har invänt att detaljplanen borde ha antagits av kommunfullmäktige och inte av nämnden.

Enligt 5 kap. 27 § PBL ska en detaljplan antas av kommunfullmäktige, men fullmäktige får uppdra åt kommunstyrelsen eller byggnadsnämnden att anta en plan som inte är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt. Med uttrycket *principiell beskaffenhet eller annars av större vikt* avses sådana planförslag som ska handläggas enligt det förfarande som regleras i 7 § (utökat planförfarande), dvs. planförslag som inte är förenliga med översiktsplanen eller länsstyrelsens granskningsyttrande över denna, är av betydande intresse för allmänheten eller i övrigt av stor betydelse, eller kan antas medföra en betydande miljöpåverkan (se prop. 2016/17:151 s. 96).

Domstolen konstaterar att planområdet endast omfattar en privatägd fastighet som idag är planlagd som kvartersmark för bostadsändamål. Planförslaget kan varken anses ha varit av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt och nämnden har därmed varit behörig att på fullmäktiges uppdrag anta detaljplanen.

Sammanfattande bedömning vad avser handläggningen

Domstolen finner – även med beaktande av de övriga invändningar som framförts mot handläggningen – att det inte har förekommit sådant förfarandefel under planförfarandet som innebär att antagandebeslutet ska upphävas.

Rättsliga utgångspunkter för prövningen i sak

Det är enligt 1 kap. 2 § PBL en kommunal angelägenhet att planlägga användningen av mark och vatten. Det är alltså kommunen som, inom vida ramar, avgör hur bebyggelsemiljön ska utformas i kommunen.

Den myndighet som prövar ett överklagande av ett beslut att anta, ändra eller upphäva en detaljplan ska enligt 13 kap. 17 § PBL endast pröva om det överklagade beslutet strider mot någon rättsregel på det sätt som klaganden har angett eller som

framgår av omständigheterna. Om myndigheten vid prövningen finner att beslutet strider mot en rättsregel ska beslutet upphävas i sin helhet. Annars ska beslutet fastställas i sin helhet. Delvis upphävande eller ändringar av beslutet får endast göras om kommunen har medgett det eller om det är fråga om ändringar av ringa betydelse.

Domstolens prövning innebär i princip en kontroll av om kommunens beslut att anta en detaljplan ryms inom det handlingsutrymme som kommunen har enligt PBL och de krav som kan ställas på beslutsunderlag och beredningsförfarande (se prop. 2009/10:215 s. 88). Det innebär att domstolen prövar den valda utformningens laglighet, och inte huruvida det finns bättre lösningar på vissa planeringsfrågor eller om kommunen valt den bästa lösningen. Prövningen omfattar också en bedömning av om nämnden har gjort en rimlig avvägning mellan de enskilda och allmänna intressen som kan stå emot varandra i planärendet. De avvägningar som kommunen har gjort mellan olika samhällsintressen blir, om kommunen har hållit sig inom sitt handlingsutrymme, inte föremål för överprövning (se MÖD 2013:47 och jfr MÖD 2014:12).

Vid prövning av frågor enligt PBL ska hänsyn ska tas till både allmänna och enskilda intressen enligt 2 kap. 1 § PBL.

Vid planläggning ska bebyggelse och byggnadsverk enligt 2 kap. 6 § PBL utformas och placeras på den avsedda marken på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan.

Planläggning får enligt 2 kap. 9 § PBL inte ske så att den avsedda användningen eller byggnadsverket kan medföra en sådan påverkan på omgivningen som innebär fara för människors hälsa och säkerhet eller betydande olägenhet på annat sätt.

Av 4 kap. 36 § framgår vidare att en detaljplan ska vara utformad med skälig hänsyn till befintliga bebyggelse-, äganderätts- och fastighetsförhållanden som kan inverka på planens genomförande.

Länsstyrelsen ska, enligt bestämmelserna i 11 kap. 10 § PBL, överpröva en kommuns beslut att anta detaljplan bl.a. om beslutet kan antas innebära att ett riksintresse enligt 3 eller 4 kap. miljöbalken inte tillgodoses, eller att en bebyggelse blir olämplig med hänsyn till människors hälsa eller säkerhet eller till risken för olyckor, översvämning eller erosion. Länsstyrelsen förväntas ha tillgång till den särskilda sakkunskap som behövs för bedömning av dessa frågor och det saknas därför i många fall skäl för överprövande myndigheter att frånga länsstyrelsens bedömning (se MÖD 2014:12).

Detaljplanens förenlighet med riksintressen

Planområdet ligger inom ett område av riksintresse för kulturmiljövården Stockholms innerstad med Djurgården [AB 115] och angränsar till Nationalstadsparken som i sin helhet är av riksintresse.

Flera av de klagande har anfört att planförslaget har en negativ inverkan på såväl riksintresset för kulturmiljövården som Nationalstadsparken.

Frågan om riksintressen tillgodoses i en detaljplan bevakas i första hand av länsstyrelsen enligt bestämmelserna i 11 kap. PBL. Länsstyrelsen beslutade den 23 december 2021 att inte överpröva beslutet att anta detaljplanen. Detta innebär att länsstyrelsen bl.a. har funnit att planbeslutet inte innebär en påtaglig skada på riksintresse enligt 3 eller 4 kap. miljöbalken (se Mark- och miljööverdomstolens dom den 24 februari 2017 i mål nr P 2764-16). Domstolen finner inte anledning att göra en annan bedömning än länsstyrelsen såvitt avser detaljplanens förenlighet med riksintresset för Stockholms innerstad med Djurgården och Nationalstadsparken. Det finns alltså inte skäl att upphäva detaljplanen med hänvisning till de berörda riksintressena.

Natur- och kulturvärden

Det har i målet framförts invändningar avseende detaljplanens negativa påverkan på djur och natur inom planområdet. Vissa av de klagande har även anfört att den planerade bebyggelsen som detaljplanen möjliggör inte passar in i området.

Mark- och miljödomstolen konstaterar att den föreslagna detaljplanen innebär en utökning av bebyggda yta på fastigheten X. Den yta som ianspråkats är dock i gällande detaljplanplan angiven som kvartersmark. Domstolen anser att det varken har framkommit skäl att ifrågasätta den ekologiska bedömning av platsen som kommunen låtit utföra eller omständigheter som i övrigt tyder på att naturvärdena i planområdet är sådana att de utgör hinder mot planerad bebyggelse.

Kommunen har vidare med stöd i utförda utredningar i planhandlingarna bedömt att detaljplanen är förenlig med PBL:s krav på hänsyn till platsens kulturvärden och stadsbild. Kommunen har således utrett påverkan kulturmiljön och det finns enligt domstolens bedömning inte skäl att ifrågasätta kommunens bedömning avseende anpassningen av den nya byggnaden till platsen. Domstolen anser dock att den byggnad som detaljplanen möjliggör för bryter mot den befintliga bebyggelsestrukturen i viss mån med hänsyn till avståndet till den befintliga byggnaden, den smala formen och att huset är förskjutet i förhållande till raden av närliggande hus. Denna omständighet är dock inte något som föranleder att planen ska upphävas enligt domstolens bedömning (jfr Mark- och miljööverdomstolens dom den 24 februari 2017 i mål nr P 2764-16).

Olägenheter till följd av skuggning, minskat dagsljusinsläpp, insyn m.m.

Det har i överklagandena anförts att ett genomförande av detaljplanen kommer att medföra olägenheter för de klagande i form av skuggning, minskat dagsljus och insyn då den nya byggnaden planeras att uppföras nio meter från befintlig byggnad. Vissa klaganden har även anfört att solstudien och dagsljusutredningen är bristfälligt utförda och baserade på felaktigt underlag. Vidare har M.K., H.K. och P.K. framfört att den nya byggnaden kommer försämra utsikten.

Mark- och miljödomstolen bedömer att den solstudie och dagsljusutredning som tagits fram av kommunen är tillräckligt omfattande. Det har inte heller framkommit att kommunen tolkat dem felaktigt eller att underlaget varit bristfälligt. Även om domstolen inte ifrågasätter riktigheten av den dagsljusutredning som E.S. själv låtit utföra så har det framgått att planlösningen i E.S. lägenhet förändrats i förhållande till de bygglovsritningar som legat till grund för kommunens beräkning av dagsljusfaktorn. Domstolen anser inte att detta förhållande medför att kommunens underlag varit bristfälligt. Vidare kan domstolen konstatera att de krav på dagsljus som finns i Boverkets byggregler innehålls även enligt E.S. egen utredning.

Förhållanden som ska beaktas vid bedömningen av om planläggningen innebär en betydande olägenhet enligt 2 kap. 9 § PBL är exempelvis olägenheter för grannar i form av skymd sikt eller sämre ljusförhållanden. Vid bedömningen av vad som i det enskilda fallet är att betrakta som betydande olägenhet måste områdets karaktär och förhållandena på orten beaktas. Med detta menas att toleransnivån måste vara något högre i vissa fall (se prop. 1985/86:1 s. 484.). Enligt praxis är förtätning i centrala delar av tätorter något som de närboende har att förvänta sig (se bl.a. MÖD 2017:54 och Mark- och miljööverdomstolens dom den 18 februari 2019 i mål nr P 2029-18, jfr dock MÖD 2022:3).

Av avsnitt 6:322 i Boverkets byggregler (2011:6) – som gäller vid uppförandet av

nya byggnader – framgår att rum där människor vistas mer än tillfälligt ska utformas och orienteras så att god tillgång till direkt dagsljus är möjlig. Av Boverkets allmänna råd till denna bestämmelse framgår vidare att standarden är uppfylld om den beräknade dagsljusfaktor uppgår till cirka en procent. Av kommunens utredning framgår att denna standard kommer vara uppfylld i det på fastigheten X befintliga huset även efter genomförandet av detaljplanen, dock att dagsljusfaktorn för vissa av de rum som vetter mot det nya huset ligger på gränsen till en procent. Vidare framgår av solstudien att det planerade nya huset kommer att skugga det befintliga bostadshuset under stora delar av eftermiddagen under den mörka delen av året.

Mark- och miljödomstolen kan således konstatera att det av den utredning som gjorts under planarbetet framgår att ett genomförande av detaljplanen kommer att innebära skuggning och minskat dagsljusinsläpp på fastigheten X för befintliga lägenheter med fönster och balkonger i riktning mot Nationalstadsparken. Den planerade byggnationen kommer även att medföra ökad insyn och utsikten mot parken kommer att begränsas. Domstolen ifrågasätter inte att det minskade sol- och dagsljusinsläppet, den ökade insynen och den begränsade utsikten till följd av den nya bebyggelsen kommer att utgöra en olägenhet för de boende i det befintliga flerbostadshuset på fastigheten X. Eftersom området ligger centralt i Stockholm har de boende dock haft att räkna med att ett bostadshus skulle kunna komma att uppföras på platsen och att det placeras nära redan befintlig bebyggelse. Med beaktande härav och att standarden för dagsljus enligt Boverkets byggregler är uppfylld gör domstolen likväl bedömningen att de olägenheter som detaljplanen kommer att medföra för de närboende inte kan betraktas som betydande i plan- och bygglagens mening.

Övriga invändningar

I målet har även framförts invändningar avseende olägenheter under byggnationen i form av bland annat buller och belastning av mark, gång- och cykelbanor. Domstolen anför att om en detaljplans genomförande kommer att medföra olägenheter under byggtiden utgör dock inte skäl till att upphäva detaljplanen (se Mark- och miljööverdomstolens dom den 9 maj 2022 i mål nr P 266-21).

Det har även framförts synpunkter på tillkommande takkupors storlek och utformning och val av markbeläggning mellan ny och befintlig byggnad. Detta är dock frågor som faller utanför domstolens prövning av detaljplanen och dessa får istället hanteras i en kommande bygglovsprövning. Utformningen av hisschakt, tvättstuga och tekniska installationer faller också utanför prövningen i målet. Inte heller de synpunkter som har framförts angående bland annat upplåtelseformen av hyresrätterna, behovet av café eller befintliga bullernivåer är sådan frågor som kan prövas inom ramen för detta mål. Vad klagande anført i övrigt avseende bl.a.

barnkonventionen och lägenheter på vindsvåningen utgör inte heller skäl till att upphäva beslutet att anta detaljplanen.

Sammanfattning

Mark- och miljödomstolen finner att kommunen hållit sig inom det handlingsutrymme som kommunen har vid antagande av detaljplanen och att det inte framkommit några skäl att upphäva detaljplanen. Vad klagandena har anfört föranleder inte någon annan bedömning. Överklagandena ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 1 (MMD-02)

Överklagande senast den 7 juni 2022.

Katarina Winiarski Dol

Jonas T Sandelius

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Katarina Winiarski Dol, ordförande, och tekniska rådet Jonas T Sandelius. Föredragande har varit tingsnotarien Camilla Nyström.